

5. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2009 рік. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/news/429/130017/?fpage=2>
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
7. Напрями та механізми підвищення фіскальної та регулятивної ефективності ПДВ. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/247/>.
8. Фомішин С.В. Засоби регулювання відшкодування ПДВ / С.В. Фомішин, Н.А. Вахновська // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2010. – № 7 (25). – Ч. 5. – С. 52-61.
9. Кулик П.Л. ПДВ у проекті податкового кодексу: оцінка фіскального потенціалу / П.Л. Кулик // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2010. – № 7 (25). – Ч. 4. – С. 53-58.
10. ДПСУ розраховує повністю ліквідувати заборгованість із ПДВ у 2012 році: матеріали УНІАН. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.net/ukr/detail/122702>
11. Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість: Наказ ДПАУ №42 від 25.01.2011р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/1590-42.html>

УДК 339.732

Матлага Л.О.,
викладач-стажист кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ БАНКУ ЯК ОСНОВИ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Світова економіка знову опинилася у стані серйозних потрясінь: боргова криза у світі зростає, охоплюючи все більшу кількість країн, поширюються песимістичні настрої на міжбанківському ринку, продовжується падіння фондових індексів, і відбувається широкомасштабне поширення ризиків. Ринки не реагують на запропоновані заходи, що використовуються для боротьби з кризою. Регулятори країн, що розвиваються, в поточному кварталі були змушені змінити курс макропруденційної політики на стримування відтоку капіталу і стимулювання кредитування, і навіть відмовитися від низки обмежувальних заходів, введених раніше в цьому році.

Показник достатності капіталу є ключовим індикатором фінансового стану комерційного банку. Достатній обсяг капіталу визначає ступінь фінансової стійкості банку, саме тому він є тим елементом ресурсної політики банку, яка покликана покрити ризики, які виникають у процесі діяльності кредитної організації. Слідуючи даній логіці, можемо стверджувати, що чим ширше коло операцій проводить банк, тим більший у нього обсяг вкладень, тим більші втрати він може понести і тим вищим рівнем достатності капіталу він повинен володіти для забезпечення стабільності та ліквідності в процесі діяльності. Для вітчизняної банківської системи, яка в період загострення кризових явищ відчула суттєву нестачу капіталу і в сучасних умовах рівень якого не є достатнім, дана проблема має надзвичайно важливе значення.

Світові процеси, які відбуваються в банківському бізнесі в сучасних умовах, а також суттєві зміни умов функціонування банківських установ призвели до необхідності нарощування банками власного капіталу, що забезпечить їх стійкість, платоспроможність та надійність в сучасних умовах розвитку економіки.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Проблема капіталізації банків України, управління та формування його оптимального обсягу, а також можливі шляхи збільшення капіталу банками України висвітлені в наукових працях А.Герасимовича, О.Дзюблюка, Н.Думаса, А.Косого, О.Лаврушина, І.Ларионові, А. Мороза, Л.Примостки, Роуза Пітера та інших.

Однак, незважаючи на значні результати наукових досліджень, не вирішеними залишаються питання щодо вибору джерел нарощування власного капіталу банків та участі держави в рекапіталізації проблемних банків.

Постановка завдання. Метою статті є розробка науково обґрунтованих методичних положень і практичних рекомендацій з формування достатнього обсягу власного капіталу комерційного банку, а також визначення рекомендацій щодо вдосконалення управління джерелами нарощування власного капіталу банків та забезпечення його платоспроможності. Для цього необхідно, перш за все, проаналізувати сучасний стан необхідного обсягу капіталу, який є у розпорядженні банківських установ та напрямки управління ним. Варто також дослідити основні джерела нарощування розмірів власного капіталу банку і здійснити вибір щодо найбільш ефективного у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. В історії банківської справи проблема формування банківського капіталу, його достатності та структури завжди мала важливе значення. З часом змінювалися не лише визначення та концепції банківського капіталу, але також і погляди на його роль в діяльності банку. Достатність капіталу банку залежить від якості його активів, методів управління, корпоративної стратегії і суми ризиків, якими володіє банк. Отже, доцільність визначення і регулювання величини капіталу банків об'єктивна. Капітал банку розглядається як розрахункова величина, значення якої використовується, з одного боку, регулюючими органами для здійснення ефективного пруденційного нагляду за банківськими установами, а з іншого – самими кредитними організаціями для визначення і мінімізації ризиків.

Капітал банку – це головний показник його здатності до подальшого розвитку, оскільки саме він є надзвичайно важливим та необхідним елементом забезпечення економічної самостійності, прибуткової діяльності та в підсумку – підвищення фінансової стійкості банку. Зміцнення ресурсної бази банків, інтеграція банківської системи України у світове співтовариство здебільшого залежатимуть від зростання обсягів власних капіталів банків.

У даний момент питання капіталізації українських банків стало особливо актуальним і широко обговорюється вченими і практиками банківської справи. Аналіз основних показників роботи банківської системи свідчить про випереджальні темпи зростання капіталу порівняно із зростанням ВВП, що є позитивним чинником, однак, темпи зростання капіталу значно менші від темпів зростання активів банківської системи, що свідчить про загострення проблеми капіталізації (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності банків України за період із 2007 по 2012 рр.

Показники	Рік					
	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.09.2012
Кількість зареєстрованих банків	198	198	197	194	198	176
Чисті активи	599396	926086	880302	942088	1054280	1102582
Темп зростання, %	176	154	95	107	111	104
Власний капітал банків	69578	119263	115175	137725	155487	163301
Темп зростання, %	163	171	96	119	112	105
Зобов'язання банків	529818	806823	765127	804363	898793	939281
Темп зростання, %	178	152	94	105	111	104

Примітка: Розроблено автором на основі [4, 67]

З проведеного дослідження можемо зауважити, що темпи зростання власного капіталу банків з початку року повільно скорочуються і станом на 1 вересня 2012 року вони сягнули 163301 млн. грн. Чисті активи банку також зменшились, темп їх зростання на 01.09.2012 р. становив 104 % (у порівнянні, на початку року цей показник був на рівні 111%). Якщо проаналізувати динаміку зростання, то простежується зменшення таких основних показників як чисті активи банку, власний капітал, зобов'язання банків, що свідчить про негативні тенденції у розвитку економіки країни.

Ситуація із забезпеченням достатнього обсягу капіталу для банків істотно ускладнюється за рахунок скорочення активів банківської системи (протягом 2012 р. темпи зменшення активів банків перебували в діапазоні від 111% до 104%). Темпи скорочення активів для банківської системи на даному етапі її розвитку є екзогенним фактором, значення якого визначаються макроекономічними індикаторами. Банки, які нездатні динамічно нарощувати активи, через граничні значення достатності капіталу, неминуче будуть витіснені з ринку іншими банками-конкурентами, що загрожує повним витісненням з ринку.

У такій ситуації, коли зростанню активів банку перешкоджає гранично низький рівень достатності капіталу, банк, турбуючись про своє майбутнє, не може погоджуватись з цією ситуацією і зобов'язаний шукати джерела зростання капіталу, які можуть бути внутрішніми (прибуток) і зовнішніми (кошти акціонерів).

Варто зауважити, що така пильна увага до проблеми капіталізації пояснюється й тим, що капітал вітчизняних банків з кожним днем все частіше не виконує покладені на нього функції: захисну, операційну та регулюючу.

Невиконання захисної функції спричиняє підвищення ймовірності того, що в разі виникнення кризових явищ банк не зможе самостійно вирішити свої проблеми, а також забезпечити повернення залучених коштів клієнтам. Порушення операційної функції стримує банк в проведенні заходів щодо розвитку власної ресурсної бази, інформаційного забезпечення діяльності, а також обмежує банк у формуванні довгострокових активів, насамперед, довгострокових кредитів, які мають видаватися за рахунок довгострокових пасивів, в тому числі і за рахунок капіталу.

Починаючи з 80-х років попереднього століття, особливо актуальним стає питання про виконання капіталом регулюючої функції. З цього моменту капітал вважається одним з основних показників, що характеризують діяльність банку. Капітал стає базою для оцінки інших показників банку, а також основою для встановлення лімітів і обмежень, покликаних знизити ймовірність банкрутства кредитної установи (рис.1).

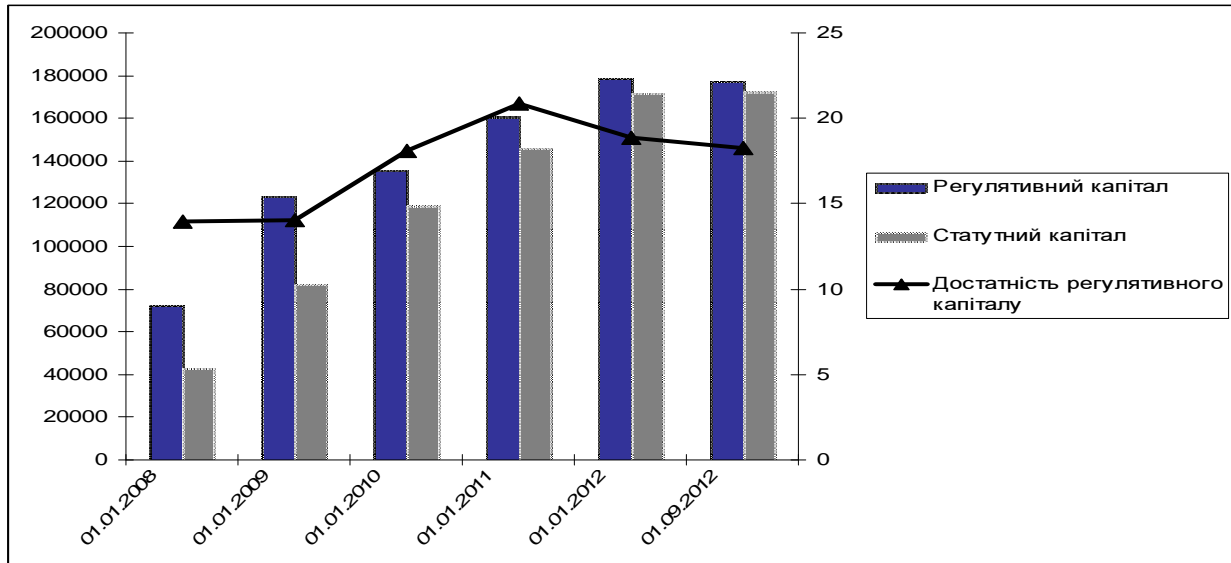

Рис. 1. Показники регулювання достатнього обсягу капіталу банку

Примітка: складено на основі [4, с. 67]

Національний банк України шляхом встановлення нормативних вимог прагне забезпечити виконання захисної та операційної функцій. Тому, для визначення достатності капіталу банку в Інструкції НБУ «Про регулювання діяльності банків України» визначається три основних нормативи:

1) мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1), який має становити 120 млн. грн. Розмір регулятивного капіталу банку не може бути меншим, ніж його статутний капітал. Рішення про збільшення нормативного значення мінімального розміру регулятивного капіталу до 120 млн. грн. було прийнято НБУ у серпні 2010р. з метою забезпечення стабільного розвитку банківської установи та підвищення її платоспроможності;

2) норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу, який відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання, які випливають із торговельних, кредитних чи інших операцій грошового характеру. Зазначимо, що із зростанням рівня показника достатності регулятивного капіталу, зростає і частка ризику, яку приймають на себе власники банку, і навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, яку приймають на себе кредитори (вкладники) банку. Нормативне значення даного показника діючих банків має бути не менше 10 %. В контексті розгляду даного нормативу слід зауважити, що в Інструкції НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» №368 норматив достатності (платоспроможності) ще до лютого називався норматив адекватності регулятивного капіталу [1]. Хоча постановою НБУ від 28.12.2011р. № 479 термін «норматив платоспроможності» виключений з цього визначення і уже жодного разу в цій інструкції не згадується, він, по суті, продовжує характеризувати платоспроможність банку, а не достатність його капіталу;

3) коефіцієнт (норматив) співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (Н3), який відображає розмір регулятивного капіталу, необхідний для здійснення банком активних операцій. Норматив Н3 встановлює мінімальний коефіцієнт співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів. Нормативне значення – не менше, ніж 9%. Дані показники свідчать, що величина значення показника достатності регулятивного капіталу зменшилась у 2012 році у порівнянні з минулим 2011 роком і становить 18,26% (у 2011 році 18,90%), що є негативним явищем, оскільки свідчить про збільшення ризику неспроможності банком здійснювати виплати за своїми зобов'язаннями та про

неефективне використання свого капіталу банківськими установами. Достатній рівень капіталу гарантує збереження коштів клієнта та вкладників.

Зростання номінального розміру регулятивного капіталу є позитивним явищем, проте, варто зазначити, що у розрахунку регулятивного капіталу існують певні недоліки, основним серед яких, на наш погляд, є методика його розрахунку, яка в першу чергу відповідає вимогам регулюючого ринку, а уже потім вимогам ринку. У підсумку, комерційний банк може опинитись у ситуації, коли його капітал буде неспроможний виконувати властиві йому функції, а оцінка ефективності його діяльності не буде реальною.

Тому саме показники достатності капіталу відводиться настільки значна роль в Базельських документах. В той же час, не слід підходити до цього однозначно, без урахування інших показників банківської діяльності. Якщо у банку достатність капіталу 25-30%, то це ще не означає, що його розвиток є стабільним з позитивним результатом діяльності. Не виключається ймовірність того, що даний банк не дуже добре працює, неефективно використовує свої ресурси або якість його капіталу сумнівна.

Зауважимо, що регулятивний капітал, у відповідності з усіма вимогами, розраховується на основі балансових даних, тобто при розрахунку враховуються залишки на певних рахунках банку. Проте, при оцінюванні капіталу більшість активів і пасивів банківської установи оцінюються за тією вартістю, яку вони мали у момент придбання чи випуску. Тому величина капіталу, розрахована таким методом є поганим індикатором достатності, тому що внаслідок змін мікро- та макроситуації дійсна вартість пасивів банку відхиляється від їхньої первісної вартості.

Крім того, звернемо увагу на те, що в розрахунок приймається нетто-капітал. Власний капітал слугує джерелом придбання основних засобів, таких як будинки, споруди, устаткування, покриття збитків минулих років тощо. Поняття бруто-капіталу є ширшим, оскільки воно включає розмір відвернутих іммобілізованих власних коштів та фактичний залишок власних нетто-коштів, які можуть бути використані для активних операцій, зокрема кредитування. Проте, при оцінці величини власного капіталу банківської установи до уваги береться саме нетто-капітал.

Можемо стверджувати, що від розмірів власного капіталу у вирішальній мірі залежить здатність банку здійснювати активні операції. Власний капітал – це в певному значенні гарантія безпеки. Але це справді так, коли мається на увазі реальний капітал, а не той, який відображений у звітності. У певний період часу у цілому ряду банків частина капіталу (а іноді й весь) фактично була фіктивною, або, іншими словами, була сформована неналежними активами. Така капіталізація не збільшує ні ресурси банку, ні його фінансову стійкість і надійність. Вона, навпаки, приховує наявність реальних проблем і ризиків, ускладнює об'єктивну оцінку стану діяльності банківської установи. До дій банку, які прямо формують фіктивну вартість у капіталі, належить відображення у фінансовому обліку доходів майбутніх періодів у значних розмірах та їх капіталізація, а також необґрунтоване проведення переоцінки основних засобів і віднесення її результату до капіталу. До числа активних відносять операції з інсайдерами по придбанню основних засобів та нематеріальних активів.

Банківські установи навмисно використовують різноманітні фінансові схеми для нарощення власного капіталу. Це відбувається, як уже зазначалось, за допомогою маніпулювання резервами, сформованими під активні операції, а саме приховування операцій, під які повинні бути сформовані резерви, використання вексельних схем тощо [2, 278]. Відповідні операції забезпечують зростання рівня регулятивного капіталу, який би відповідав встановленим нормативно-правовим актам Національного банку України.

Звернемо увагу, що елементами, які найбільш зазнають ризику втрати первинної грошової вартості, тобто ризику фіктивної вартості, є статутний капітал, субординований борг, фінансовий результат, переоцінка основних засобів і нематеріальних активів – їх частка у структурі банківського капіталу становить 85 % (табл. 2).

Нарощення величини капіталу за рахунок фіктивної вартості в першу чергу збільшує значення нормативів його адекватності та достатності. А це, у свою чергу, дозволяє банківським установам наднормово залучати кошти клієнтів, підвищувати інвестиційний потенціал та ліміти активних операцій. Проте, при цьому реальна адекватність капіталу банківської системи загалом та безпосередньо кожного банку знижується, а сукупний ризик розміщених коштів підприємств і внесків населення зростає, оскільки саме на них переноситься наднормативний ризик активних операцій банківської установи.

З вищесказаного можемо зробити висновок про систематичну недостатність капіталу банків. Проте за умов, що склалися в Україні, банківським установам нелегко здійснювати нарощення капітальної бази, що пов'язано із загальноекономічним станом країни, недовірою до банків, недостатньою кількістю стратегічних інвесторів, непрозорістю вітчизняного фондового ринку, низькою кредитоспроможністю потенційних позичальників, що, у наслідку, зменшує прибутки банку і скорочує загальний обсяг власного капіталу і можливості нарощення капіталу за допомогою прибутку.

Варто звернути увагу, що рух банківського капіталу відбувається за дещо іншими закономірностями, ніж рух грошових коштів. Чим більші обсяги ресурсів банки перетворюють у кредити і заробляють на цьому доходи, тим більше зростає власний капітал банків як за рахунок прибутків, так і в результаті надходжень додаткових інвестицій внаслідок зростання привабливості їх

акцій [3, с. 58]. Вимоги регулятора щодо адекватності капіталу обсягам активних операцій також стимулюють нарощування капіталу в період економічного зростання. При цьому, капітал розміщується не в ліквідні, тобто низькодоходні активи, а в прибуткові операції.

Таблиця 2

Структура балансового капіталу банків України

Показники	Станом на					
	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.09.2012
Статутний капітал, млрд.грн.	42,8	82,4	119,2	145,8	171,8	172,4
Резерви під активні операції, млрд.грн.	20,2	48,4	122,4	148,8	157,9	146,4
Результат діяльності, млрд.грн.	6,6	7,3	-38,4	-13,1	-7,7	2,8
Рентабельність активів, %	1,50	1,03	-4,38	-1,45	-0,76	0,40
Рентабельність капіталу, %	12,67	8,51	-32,52	-10,19	-5,27	2,73

Примітка: розроблено автором на основі джерела [4, с. 67]

У період економічного спаду капітал вже потрібен не для нарощування активних операцій, а виступає важливим джерелом підтримки платоспроможності банків, хоча інвестори і не зацікавлені у придбанні акцій банків на фоні зниження їх прибутковості та зростання ризику банкрутства. Таким чином, у період економічного зростання приріст капіталу використовується для підвищення кредитоспроможності банків і не створює буферу ліквідності банківської системи на важкі часи, а коли вони настають, то він стає джерелом платоспроможності банків.

Пріоритетним способом підвищення достатнього обсягу банківського капіталу є його збільшення у грошовій формі з одночасним спрямуванням додаткових коштів на збільшення ліквідних активів. Найшвидше наростити капітал можна за рахунок збільшення статутного капіталу або залучення субординованого боргу. Проте, збільшення статутного капіталу може призвести до зниження прибутковості акцій, рівня їх котирувань на ринку, конфлікту інтересів акціонерів, та й термін додаткової емісії акцій може перевищити 6 місяців. Умови отримання субординованого боргу теж досить непрості: він залучається на термін не менше ніж 5 років, а додатковий капітал, до складу якого він не входить, не може перевищувати основний капітал, що обмежує обсяги субординованого боргу.

Ще одним способом капіталізації банку з одночасним підвищенням його платоспроможності та ліквідності може бути випуск привілейованих акцій, які дають право на стабільне отримання дивідендів і можуть вільно обертатися на ринку цінних паперів. У сучасних умовах механізм випуску їх чітко не визначений і банки практично не користуються цим інструментом одночасного нарощування капіталу. Було б доцільним, на наш погляд, зобов'язати банки випускати певний обсяг таких акцій, наприклад, еквівалентно до статутного капіталу банку, обліковувати їх поза балансом і в критичний для діяльності банку момент з дозволу НБУ розміщувати такі акції, надавати їх у заставу за позичені кошти. Інвесторам вигідно купувати привілейовані акції банку, які забезпечать їм гарантований дохід, а якщо б запрацював механізм забезпечення таких акцій певною частиною активів банку, перш за все нерухомим майном, то привабливість їх зросла б додатково.

Головним внутрішнім джерелом нарощення обсягів капіталізації для найбільших і великих банків слід вважати прибуток, який водночас є функцією інвестиційної, фінансової та дивідендної політики банку, а також кінцевим результатом їхнього комплексного втілення на практиці. Є два способи нарощення обсягів капіталізації банку за рахунок прибутку: безпосереднє збільшення прибутку шляхом зростання дохідності активних операцій відповідно до принципів кредитно-інвестиційної політики і реінвестування чистого прибутку.

У контексті даної проблеми потрібно розглядати також можливість створення резервів під ризику банківської діяльності. Сам обсяг резервів не забезпечує безпеку для вкладників банку, тому що вони створюються у негрошовій формі і можуть штучно регулюватись. Лише опосередковано, через зменшення прибутку, резерви стимулюють банк до збільшення капіталу з інших джерел для виконання економічних нормативів, і частина такого збільшення може осісти в ліквідних активах, що підвищить платоспроможність банку. Водночас, на нашу думку, доцільно відразу резервувати певний обсяг грошових коштів як реальне покриття кредитного та інших ризиків відповідно до обсягів створених під ці ризики резервів.

Для вирішення проблеми підвищення рівня капіталу установ банківської системи України, що нині є вкрай нагальною, також було б доцільним удосконалення податкового законодавства з метою введення норм, що дозволяють банкам зменшувати оподатковуваний прибуток на суми коштів, які спрямовуються на збільшення капіталу.

Удосконалення нормативно-правової бази з метою посилення прав банку-кредитора, удосконалення механізмів створення та функціонування банківських об'єднань, спрощення процедури злиття банків сприяло б подоланню проблеми недокапіталізованості банківського сектору.

На наш погляд, також повинно відбуватись покращення якості нагляду НБУ за комерційними банками, зокрема більш ретельному нагляду повинні підлягати операції з інсайдерами. НБУ повинен докласти максимум зусиль з метою недопущення фіктивної капіталізації банків.

Одним з шляхів підвищення прибутковості банків є зменшення витрат, а також збільшення числа дохідних інструментів. Важливим напрямком зі збільшення прибутковості є підвищення якості активів і пасивів банку.

Окрім цього, на подолання проблеми недокапіталізованості банківського сектору повинні бути спрямовані зусилля менеджменту кожного комерційного банку. На наш погляд, робота має бути направлена на мобілізацію власного капіталу з усіх доступних джерел.

Варто відзначити, що процес рекапіталізації передбачає зміну структури капіталу банку з метою раціоналізації його діяльності чи в результаті його банкрутства. Як показує практика, рекапіталізація є стандартним заходом подолання фінансових криз у багатьох країнах світу. Даний механізм успішно використовувався у США, Японії, Швеції, Росії та інших країнах, застосування процедури рекапіталізації поновило кредитування, активізувало кредитні ринки в цих країнах та покращило фінансовий стан банків. Загалом, переваги рекапіталізації зводяться до покращення платоспроможності банків, уникнення розпродажу активів і підтримки їхньої кредитної активності.

Висновки з даного дослідження. З вищевикладеного можемо зауважити, що в банківській системі України відбуваються різні процеси економічного характеру. Проте, наше завдання полягає в тому, щоб сприяти розвитку банківської системи, підвищенню її капіталізації та конкурентоспроможності, зростанню інвестицій в економіку, але при цьому не допускати високих ризиків і зниження стійкості банківської системи. Лише оптимальне поєднання цих завдань може успішно сприяти ефективному розвитку вітчизняної економіки.

Отже, у якості висновків з проведеного дослідження можемо зазначити, що в умовах нестабільного розвитку вітчизняної економіки:

1) показник достатності капіталу є ключовим індикатором фінансового стану комерційного банку. Саме достатній обсяг капіталу визначає ступінь фінансової стійкості банку, тому він є тим елементом ресурсної політики банку, яка покликана покрити ризики, які виникають у процесі діяльності кредитної організації;

2) від розмірів власного капіталу у вирішальній мірі залежить здатність банку здійснювати активні операції. Власний капітал – це в певному значенні гарантія безпеки. Але це справді так, коли мається на увазі реальний капітал, а не той, який відображений у звітності.

3) способом капіталізації банку з одночасним підвищенням його платоспроможності та ліквідності може бути випуск привілейованих акцій, які дають право на стабільне отримання дивідендів і можуть вільно обертатися на ринку цінних паперів;

4) у період економічного спаду капітал вже потрібен не для нарощування активних операцій, а виступає важливим джерелом підтримки платоспроможності банків.

Література

1. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні / Затверджена Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368 зі змінами та доповненнями.

2. Коваленко В. Проблеми капіталізації та оцінювання достатності капіталу банку / В. Коваленко, О. Крухмаль, Ж. Торяник // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 8(122). – С.276-285.

3. Савлук С. Власний капітал як запобіжник втрати ліквідності банку / С.В. Савлук // Банківська справа. – 2012. – № 2. – С.55-62.

4. Основні показники діяльності банків України на 1 вересня 2012 року // Вісник НБУ. – 2012. – № 10. – С.67.

5. Уразова С. Устойчивость банковской системы: теоретические и методологические аспекты / С. Уразова // Банковское дело. – 2006. – № 12. – С. 26-32.

6. Вербенська В. М. Стійкість банківської системи в умовах лібералізації міжнародної торгівлі фінансовими послугами (на прикладі країн Центральної та Східної Європи): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.05.01 "Світове господарство і міжнародні економічні відносини". – Київ, 2006. – 20 с.

7. Ильясов С. М. Устойчивость банковской системы: механизмы управления, региональные особенности / С. М. Ильясов.– М.: ЮНИТИ–ДАНА, 2001. – 305 с.

8. Фетисов Г. Оценка финансовой устойчивости коммерческого банка / Г. Фетисов // Бухгалтерия и банки. – 2002. – № 10. – С. 39-50.